Suomen Kansanopistoyhdistys
Finlands Folkhögskolförening

Sivistysvaliokunnalle

Asia: HE 99/2025 vp Hallituksen esitys valtion talousarvioksi vuodelle 2026

Suomen Kansanopistoyhdistys kiittää sivistysvaliokuntaa mahdollisuudesta lausua.

Kansanopistoyhdistys keskittyy lausunnossaan erityisesti vapaan sivistystyön koulutuksen rahoitukseen.

Vapaan sivistystyön toimintaa ei tule vaarantaa uusilla rahoitusleikkauksilla ja rahoitusta tulee kehittää ennakoitavammaksi

Kansanopistoyhdistys pitää tärkeänä, että vuoden 2026 talousarviossa ei tehdä enää uusia menosäästöjä, jotka kohdentuisivat vapaan sivistystyön valtionosuuksiin. Kansanopistot järjestävät pitkäkestoista vapaan sivistystyön koulutusta nuorille ja aikuisille. Koulutuksesta sijoitutaan jatko-opintoihin ja työelämään. Koulutuksen järjestämistä ei tule vaarantaa lyhytnäköisillä menoleikkauksilla.

Kansanopistoyhdistys kannattaa talousarvioesityksen linjausta siitä, että vapaan sivistystyön perustan tulee pysyä vahvana ja oppilaitosten toimintakykyisinä. Opetus- ja kulttuuriministeriössä on käynnistynyt tulevaisuustyö, jossa jäsennetään vapaan sivistystyön tehtäviä ja tehdään säädöspohjaa koskevia kehittämisehdotuksia. Kansanopistoyhdistys pitää tärkeänä, että vapaan sivistystyön tehtäviä kehitetään, jotta oppilaitosten osaamista voidaan mahdollisimman tehokkaasti hyödyntää koulutuspoliittisesti tärkeisiin tehtäviin. Oleellista on, että säädöspohjan muutokset toteutetaan ennakoitavasti ja pitkäjänteisesti.

Vuoden 2026 talousarvioesityksessä kansanopistojen valtionosuusrahoitus vapaan sivistystyön koulutukseen vähenee suhteessa kuluvan vuoden 2025 rahoitukseen yksikköhinnan laskemisen vuoksi lähes 6,2 miljoonaa euroa. Tämä heikentää oppilaitosten taloutta. Oppilaitosten on vaikea ennakoida yksikköhinnan muutoksia. Vähäisetkin muutokset kustannuspohjassa aiheuttavat suuria muutoksia yksikköhinnassa. Yksikköhinnan vuosittainen voimakas vaihtelu kustannuspohjan ja volyymin mukaan haastaa oppilaitosten taloussuunnittelua. *On välttämätöntä, että vapaan sivistystyön rahoitusta kehitetään ennakoitavammaksi.*

Oppivelvollisten sujuvat koulutuspolut varmistetaan riittävällä tuella koulutuksen nivelvaiheissa

Kansanopistoyhdistys pitää erinomaisena, että talousarvioesityksessä kansanopistojen oppivelvollisten koulutukseen on kohdennettu vuodelle 2026 6,5 milj. euron valtionosuusrahoitus vuotta 2025 vastaavasti. Rahoituksen avulla huolehditaan koulutuksen maksuttomuudesta oppivelvollisuuslainsäädännön mukaisesti. Kansanopistojen oppivelvollisille järjestämä koulutus mahdollistaa riittävän tuen niille nuorille, joilla on hankaluuksia edetä opinnoissaan peruskoulusta toiselle asteelle tai joilla on erilaisia oppimisen esteitä.

Kansanopistojen osaamista korkeakoulutustason nostamisessa voidaan hyödyntää nykyistä paremmin

Talousarvioesityksessä 2026 todetaan, että korkeakoulutettujen nuorten aikuisten määrä pyritään nostamaan mahdollisimman lähelle 50 prosenttia vuoteen 2030 mennessä. Lisäksi todetaan, että korkeakoulututkinnon jo suorittaneiden mahdollisuuksia jatkuvaan oppimiseen lisätään samanaikaisesti, kun ensikertalaisten asemaa korkeakoulujen tutkintokoulutuksessa parannetaan. Kansanopistot tekevät jo nyt laajasti yhteistyötä yliopistojen ja korkeakoulujen kanssa edistäen sujuvia opintopolkuja korkea-asteelle. Tätä tehtävää voitaisiin laajentaa, jotta kansallinen tavoite korkeakoulutustason nostamisesta saavutetaan.

Kansanopistoyhdistys esittää, että selvitetään vapaan sivistystyön oppilaitosten, kansanopistojen, roolia ja mahdollisuuksia tukea korkeakoulutustason nostamista Suomessa. Yhdistys toivoo, että sivistysvaliokunta kiinnittää mietinnössään huomiota siihen, että korkeakoulutustason nostamisessa hyödynnetään kansanopistojen mahdollisuuksia tukea nuorten aikuisten siirtymistä korkeakouluun. Kansanopistojen opetuksen avulla voidaan parantaa korkeakouluvalmiuksia, tehdä korkeakoulutuksesta saavutettavampaa erilaisille kohderyhmille sekä nopeuttaa korkea-asteen opinnoista valmistumista. Kansanopistoyhdistys esittää, että sivistysvaliokunta kiinnittää mietinnössään huomiota siihen, että kansanopistojen osaamista hyödynnettäisiin, kun suunnitellaan avoimen yliopiston 30 opintopisteen opintosetelikokeilua, tutkinnon suorittamista avoimessa yliopistossa sekä työttömien koulutusmahdollisuuksien parantamista.

Monikielisen väestön koulutustehtävä ja rahoitus osana vapaata sivistystyötä varmistettava

Kansanopistojen järjestämä koulutus maahanmuuttajille vastaa erilaisiin oppimistarpeisiin ja palvelee työn perässä maahan muuttaneita ja heidän perheitään, heikoimmassa asemassa olevia, Ukrainasta sotaa paenneita, korkeakoulusta englannin kielellä valmistuneita, ammatilliseen koulutukseen tai lukioon jatkavia, työllistettäviä ja kotivanhempia. Koulutus on kirjattu myös oppivelvollisuuslakiin (1214/2020) kansanopistojen tehtäväksi ja opiskelijoille tavaksi suorittaa oppivelvollisuutta. Kansanopistojen järjestämä koulutus nopeuttaa kotoutumista, lisää työvoiman saatavuutta sekä ehkäisee syrjäytymistä.

Vapaan sivistystyön oppilaitoksista kansanopistot järjestävät suurimman osan maahanmuuttajille suunnatusta koulutuksesta. *Vapaan sivistystyön oppilaitosten järjestämän kotouttavan koulutuksen rahoitus vähenee talousarvioesityksessä 2026 momentilla 29.10.31 yhteensä 3,5 miljoonaa euroa verrattuna vuoteen 2025.* Tämä johtuu ukrainalaisten koulutukseen kohdennettujen määrärahojen poistamisesta sekä ruotsinkielisen kotoutumiskoulutuksen rahoituksen vähenemisestä. Vuoden 2026 rahoituksen pohjana ovat suoritteet vuodelta 2024. Talousarvioesityksessä 2026 oleva 12 333 000 euron määräraha ei riitä kattamaan rahoituksen perusteena olevien suoritteiden määrää, ja rahoitusta joudutaan suhteuttamaan alaspäin hyvin merkittävästi. Oppilaitokset eivät ole voineet ennakoida tilannetta koulutusta järjestäessään, ja rahoituksen määrän väheneminen tulee aiheuttamaan niille taloudellisia vaikeuksia.

Samanaikaisesti vapaan sivistystyön kotoutumiskoulutuksen rahoituksen vähentämisen kanssa talousarvioesityksessä heikennetään kuntien kotoutumiskorvauksia. Lisäksi meneillään on myös kotoutumiskoulutuksen rahoitusta koskeva uudistustyö, jonka vaikutuksia oppilaitosten ja kuntien on hyvin vaikea arvioida.

Kotoutumiskoulutuksen palvelurakenne uhkaa lamaantua rahoitusmuutosten vaikutuksesta. Kansanopistoyhdistys esittää, että käynnissä oleva kotoutumiskoulutuksen rahoituskanavia koskeva valmistelutyö arvioidaan uudelleen. Kotoutumiskoulutuksen toimintamallista tulee rakentaa joustava ja eri palvelurakenteita hyödyntävä.

Kansanopistoyhdistys pitää hyvänä, että momentille 20.10.31 kohdennetaan 5 milj. euroa avustusrahoitusta maahanmuuttajanaisten koulutuksen järjestämiseen samoin kuin vuonna 2025.

Suomen Kansanopistoyhdistys – Finlands Folkhögskolförening ry:n puolesta,

Helsingissä 1.10.2025

Kyösti Nyyssölä	Tytti Pantsar
puheenjohtaja	toiminnanjohtaja